

Sygn.akt III AUa 1369/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Piotr Prusinowski

SO del. Marzanna Rogowska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 lutego 2015 r. w B.

sprawy z odwołania K. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy K. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 maja 2014 r. sygn. akt IV U 2409/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1369/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzjami z dnia 23 kwietnia 2013 roku oraz z dnia 15 maja 2013 r. wydanymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013r. poz.1440) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił K. S. prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż wnioskodawca nie spełnił wymogu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze co najmniej 15 lat, lecz jedynie 6 lat, 4 miesiące.

W odwołaniu od powyższych decyzji K. S. wniósł o ich zmianę i przyznanie prawa do emerytury. Wyjaśnił, że nie jest w stanie przedłożyć właściwych świadectw pracy, których żąda ZUS, ponieważ dawne zakłady pracy już nie istnieją.

Po wstąpieniu do procesu profesjonalnego pełnomocnika wnioskodawcy- odwołujący żądał uznania za pracę wnioskodawcy w szczególnych warunkach okresów:

-w latach 1979-1984 w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym jako majster budowy i kierownik obiektu,

-w latach 1984-1986-w Zakładzie (...)w O. jako majster budowy i kierownik budowy,

-w latach 1986-1992 w Kombinacie Budowlanym w O. w charakterze majstra budowy i kierownika budowy.

Skarżący wskazał, że stanowisko kierownika budowy w Zakładzie Budowlanym (...) w O. w latach 1992-1998 zostało uznane przez ZUS za pracę w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu swego stanowiska odwołujący podniósł, że wnioskodawca sprawował bezpośredni nadzór nad pracami wymienionym w wykazie A Dział V, pkt 1,2,3,4,5,6,8.

W odpowiedzi na odwołania Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o ich oddalenie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższych odwołań, wyrokiem z dnia 22 maja 2014 roku odwołania oddalił.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy ustalił, że K. S. urodził się w dniu (...) W dniu 26 lutego 2013r. złożył w ZUS wniosek o emeryturę. Na dzień 1 stycznia 1999r. udowodnił okres zatrudnienia wynoszący łącznie 27 lat, 1 miesiąc i 16 dni. Aktualnie korzysta z prawa do zasiłku przedemerytalnego.

Sąd I instancji na podstawie dokumentacji znajdującej się w aktach ZUS ustalił, że w okresie od 1.06 1974r. do 30.04.1977r. K. S. był zatrudniony w(...)w O., gdzie do dnia 24.04.1975r. zajmował stanowisko instruktora do spraw budownictwa wiejskiego, a następnie został powołany do czynnej służby wojskowej. W dalszej kolejności w okresie od 01.05.1977r. do 31.10.1979r. wnioskodawca pracował w Grupie (...) w M. jako starszy mistrz. W dniu 22.01.2002r. Administracja (...)w (...) wystawiła wnioskodawcy świadectwo pracy w szczególnych warunkach na powyższy okres, dopisując do starszego mistrza stanowisko majstra budowy jako pracę z działu XIV wykazu A pkt 24 (kontrola i dozór inżynieryjno- techniczny. Z kolei w okresie od 1.11.1979r. do 24.05.1982r. oraz od 16.08.1983r. do 30.04.1984r. (z wyłączeniem urlopów bezpłatnych) skarżący był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O. jako majster budowy. Powyższy pracodawca w dniu 23.08.2001r. wystawił wnioskodawcy świadectwo pracy w szczególnych warunkach na stanowisku majstra budowy i kierownika obiektu, wykazując urlopy bezpłatne od 25.05.1982r. do 15.06.1982r. i od 09.07.1982r. do 16.08.1983r, powołując zarządzenie resortowe uprawniające do wzrostu emerytury. Sąd I instancji wskazał, że z akt osobowych wnioskodawcy wynika, że w okresie zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O. wnioskodawca nie posiadał uprawnień budowlanych. Pismem z dnia 26.05.1980r. pracodawca zobowiązał K. S. do uzyskania potwierdzenia kwalifikacji zawodowych (uzyskania uprawnień budowlanych) w terminie trzech miesięcy. Mimo tego powierzono mu obowiązki kierownika obiektu (...) i prowadzenie budów: pawilon 35, pawilon 51 i przedszkole (...).

W kolejnym okresie od 01.05.1984r. do 30.06.1986r. K. S. pracował w Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O. na stanowisku majstra budowy i kierownika budowy. Zakład Produkcyjno-Usługowo-Handlowy Lasów Państwowych w O. w dniu 20.08.2001r wystawił wnioskodawcy świadectwo pracy w szczególnych warunkach podając, że majstrem budowy wnioskodawca był od 1.05.1984r. do 31.07.1984r., a od 01.08.1984r. do 30.06.1986r. pracował jako kierownik budowy (dział XIV wykazu A, punkt 24.). Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca w tym okresie pracował jako kierownik budowy budynków mieszkalnych w Ł., z tym, że przez 3 pierwsze miesiące pracy był majstrem tej budowy. W świadectwie pracy w szczególnych warunkach wystawionym w dniu 22.03.2013r. wymieniono, że wykonywał prace z działu V „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych" oraz kontrolę i dozór z działu XIV poz. 24.

Następnie w okresie od 01.07.1986r. do 31.08.1992r. K. S. był zatrudniony w(...)w O. jako specjalista do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej, kierownik Zespołu Budów, specjalista w Zespole (...), majster budowy, specjalista w Zespole (...) do spraw (...) Przygotowania Umów i Rozliczeń, majster budowy. Z adnotacji na podaniu o przyjęcie do pracy i umów o pracę z dnia 01.07.1986r. oraz z dnia 01.10.1986r. wynikało, że skarżący został zatrudniony w D. (...) (PP) na stanowisku specjalisty do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej („z zaliczeniem ciągłości od 01.07.1986r"). Z dniem 15 kwietnia 1987r. przeniesiono wnioskodawcę na stanowisko kierownika Zespołu Budów ZB-3. Z dniem 1 stycznia 1991r. wnioskodawca objął obowiązki specjalisty Zespołu (...) i z tego stanowiska został przeniesiony od 12.12. 1991r. do Zespołu (...) -2. Odwołujący od 01.08 1992r. był specjalistą w Zespole (...) do spraw realizacji Przygotowania Umów i rozliczał podwykonawców i przez krótki okres był majstrem na budowie ZB-6. Sąd Okręgowy na podstawie zeznań świadków H. K., P. P. (1) i W. O., ustalił, że prace przy których wnioskodawca był

zaangażowany to były prace ogólnobudowlane, wykonywane przez różnych robotników budowlanych, także tych, których praca nie jest zaliczana do szczególnych warunków pracy (np. tynkarze, murarze, stolarze). Majster miał do dyspozycji brygadzystów i kierowników robót, kierownik budowy był przełożonym majstra, kierownika robót i brygadzystów, a kierownik zespołu budów- wszystkich wymienionych a także pracowników umysłowych.

Nadto Sąd Okręgowy wskazał, że kierownik obiektu- to wbrew temu co twierdzi wnioskodawca- stanowisko równe kierownikowi zespołu budów i tak też zostało potraktowane przez ustawodawcę w skreślonym wykazie C dział III rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983r. Sąd I instancji ustalił, że do bezpośrednich obowiązków wnioskodawcy jako kierownika budowy należał szereg czynności i obowiązków. Wnioskodawca pracował między innymi na budowie Polikliniki, przychodni lekarskiej, przedszkola. Obiekty te były budowane od początku, wobec czego na terenie budowy były wykonywane wszystkie prace, począwszy od obmiarów geodezyjnych, niwelacji terenu, wykopów, zakładania urządzeń wodno- kanalizacyjnych po roboty betoniarskie, montażowe, roboty murarskie, tynkarskie, karskie, ciesielskie, posadzkarskie, malarskie i montażowe wewnątrz obiektów i budowach pracował sprzęt ciężki. Pracownicy pracowali w brygadach, na czele których stał tzw. brygadzysta pracujący. W trakcie pracy odwołujący nadzorował zarówno pracę pracowników świadczących ją w warunkach szczególnych, jak i pracę pracowników, którzy takiej pracy nie wykonywali, jak np. murarze, tynkarze, malarze i instalatorzy pracujący wewnątrz budynków, pracownicy magazynu.

Sąd I instancji wskazał, że stosownie do treści art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz.43 ze i.), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat-dla kobiet i 65 lat-dla mężczyzn oraz okres składowy i nieskładkowy, o którym mowa art. 27. Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia następujące warunki: osiągnął wiek 60 lat w przypadku mężczyzn oraz posiada wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z § 2 ust. 1 cytowanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń w wysokości i na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Okresy pracy, o których mowa w ust. 1 stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy. (§ 2 ust. 2).

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołujący w dniu 25 lutego 2013r. ukończył 60 lat. Na dzień 1 stycznia 1999r. legitymuje się ponad 25-letnim stażem pracy. W ocenie Sądu I instancji brak jest podstaw do przyjęcia, by wnioskodawca legitymował się 15- letnim okresem pracy w warunkach szczególnych. Twierdzenie wnioskodawcy, że okresy pracy w Grupie (...) w M., w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O., w Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O. i w Kombinacie Budowlanym w O. były okresami pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, nie znajduje oparcia w zebranych w sprawie materiale dowodowym.

Zdaniem Sądu Okręgowego analiza zebranych w sprawie dowodów nie pozwala na przyjęcie, by odwołujący jako majster budowy, kierownik budowy, kierownik zespołu budów, specjalista do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej, specjalista do spraw Realizacji Umów stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał kontrolę między operacyjną, kontrolę jakości produkcji oraz sprawował dozór inżynierijno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (dział XIV pkt 24 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983r.).

Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy stwierdził, że określonymi w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia czynnościami ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, są wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim dozorem i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Jeśli zatem czynności te wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Nie ma bowiem żadnych podstaw do wyłączenia czynności administracyjno-biurowych takiego rodzaju z czynności polegających na sprawowaniu dozoru i traktowania ich odrębnie (por. także powołane wyżej wyroki z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 oraz wyroki z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 195/07, OSNP 2009 Nr 7-8, poz. 105). Ponadto Sąd I instancji podkreślił, iż czym innym jest wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji, czy też dozoru inżynieryjno-technicznego. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 376/06, OSNP 2008 Nr 13-14, poz. 203 oraz powołane wyżej wyroki z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 i z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08).

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd I instancji stwierdził, że nie jest dopuszczalna wykładnia normy zawartej w dziale XIV pkt 24 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 1983r., sprowadzająca się do oceny, że w każdym przypadku sprawowania kontroli i nadzoru nad pracą osób zatrudnionych na stanowiskach ujętych w wykazie A można mówić o pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Tak szeroka interpretacja zdaniem Sądu prowadziłaby do uznania, że cała rzesza kadry kierowniczej, zatrudnionej w branżach wymienionych w wykazie A spełnia warunki do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury, bez względu na faktyczne warunki świadczenia pracy.

Mając na uwadze dokumenty źródłowe, tj. zakresy obowiązków, znajdujące się w aktach osobowych odwołującego Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca w spornym okresie wykonywał wiele obowiązków związanych z prowadzeniem dokumentacji związanej z budową, planowaniem produkcji oraz sprawami pracowniczymi, szczególnie w okresie, kiedy pełnił obowiązki kierownika budowy i kierownika zespołu budów oraz specjalisty. Wykonywał zatem szeroko rozumiane czynności administracyjno-zarządzające, polegające na wykonywaniu w znacznej części pracy umysłowej i licznych czynności służbowych, związanych z odpowiedzialnością za prawidłową organizację i realizację robót budowlanych, właściwe wykorzystanie pobranych materiałów budowlanych oraz efektywne wykorzystanie załogi, a nie bezpośredni nadzór nad pracownikami wykonującymi pracę w szczególnych warunkach. Analiza zakresu obowiązków i zadań nałożonych na wnioskodawcę nie pozostawia wątpliwości, że spora część pracy odwołującego miała charakter administracyjny, „biurowy”. Była wykonywana w biurze znajdującym się w baraku na terenie budowy. Nie można w tej sytuacji mówić, by praca taka odpowiadała kryteriom pracy o znacznej szkodliwości dla zdrowia, o znacznym stopniu uciążliwości w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Obowiązki ubezpieczonego w tych okresach pracy nie sprowadzały się zatem jedynie lub w większości do czynności kontrolno-koordynacyjnych, jak też nie były wykonywane w żadnym zamkniętym pomieszczeniu tj. oddziale i wydziale, w którym byłby bezpośrednio narażony na opary, pyły i inne czynniki szkodliwe związane z pracą podległych mu pracowników. Niewątpliwie odwołujący był zobowiązany do sprawowania bezpośredniego nadzoru nad procesem pracy, ale nie ma podstaw do przyjęcia, by taki nadzór był sprawowany stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, zważywszy również na to, że nie wszystkie stanowiska pracy na budowie były pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych, o których

mowa w wykazie A. W ocenie Sądu I instancji takie wnioski płyną również z relacji świadków współpracujących z odwołującym.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2008r. , I UK 111/08, w którym SN stwierdził, że jeżeli chodzi o pracę wymienioną w pkt 24, działu XIV, wykazu A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43), to metodycznie podstawowe znaczenie ma ustalenie jakie prace wykonywali pracownicy podwładni. Warunkiem jest tu pozytywne stwierdzenie, że jako podstawowe wykonywali prace wymienione w wykazie. Dopiero wówczas można oceniać czy określona kontrola bądź dozór stanowiły pracę w szczególnych warunkach, przy czym łącznikiem jest narażenie ubezpieczonego na czynniki istniejące na stanowiskach pracy podwładnych zatrudnionych w szczególnych warunkach. Również zatem od kontrolującego czy dozoruującego wymaga się aby praca z pkt 24 była wykonywana stale i pełnym wymiarze czasu pracy na danym stanowisku (§2 rozporządzenia).

Sąd I instancji nie kwestionował tego, że odwołujący nadzorował pracę zatrudnionych na budowie pracowników, udzielał im niezbędnych wskazówek, co do sposobu wykonania danych prac, sprawdzał jakość wykonanych prac, ale nadzór taki (pomijając już kwestię tego, że na odwołującym ciążyło szereg innych obowiązków administracyjno-biurowych niezwiązanych bezpośrednio z dozorem inżynieryjno-technicznym) był sprawowany nad wszystkimi zatrudnionymi na budowie pracownikami, z których nie wszyscy pracowali w warunkach szczególnych. Do powyższego dodać trzeba, że na budowie byli zatrudnieni brygadziści i to właśnie oni sprawowali osobisty, bezpośredni nadzór nad pracą pracowników zatrudnionych na budowie. Działania odwołującego, przy uwzględnieniu faktu, że nadzorował on nie tylko pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach, nie pozwalają na stwierdzenie, by wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace bezpośrednio przy stanowiskach pracy w warunkach szczególnych. Z uwagi na brak bezpośredniej podległości pracowników wykonujących prace w takich warunkach oraz nieprzebywanie w pełnym wymiarze czasu pracy w ich środowisku pracy, z uwagi na wykonywanie wielu obowiązków organizacyjnych, nie można podzielić twierdzeń odwołującego, że jego praca na stanowisku majstra, kierownika budowy, kierownika obiektu, kierownika zespołu budów, specjalisty była pracą w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy dał wiarę przesłuchanym w sprawie świadkom, choć jest oczywiste, że nie mogli oni szczegółowo określić w datach pełnionych przez wnioskodawcę funkcji. Ich szczegółowa analiza, w zestawieniu z danymi z akt osobowych skarżącego nie pozwala jednak na uznanie, że okresy pracy odwołującego na tych stanowiskach pracy były okresami pracy wykonywanymi w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że całokształt prac wykonywanych przez wnioskodawcę nie daje podstaw do uznania, by jako kierownik budowy, kierownik zespołu budów, kierownik obiektu, specjalista sprawował kontrolę jakości produkcji oraz pełnił dozór techniczny w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., a co z tym idzie, by praca wykonywana przez niego była pracą świadczoną w warunkach szczególnych. Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd uznał, że wnioskodawca nie spełnił warunków do przyznania mu prawa do emerytury. Z tych względów Sąd Okręgowy z mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania.

K. S. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

I. naruszenie prawa procesowego polegające na:

1) naruszeniu art. 232 zd. 2 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych Sąd powinien wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii, która jest konieczna dla prawidłowego rozpoznania sprawy, ponieważ wymaga wiedzy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczącej wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach, czego Sąd zaniechał,

2) sprzeczności ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału polegającej na tym, że z zeznań świadków: H. K., P. P. (1) oraz W. O. wynika, że zatrudnienie apelującego K. S. i nadzór nad pracownikami dotyczy wszystkich robót prowadzonych na budowach i by to dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane prace wymienione w Wykazie Dział XIV pkt 24 oraz Dział V pkt 3,4,5,6,8,9, a więc zarówno prace zbrojarskie i betoniarskie (zgodnie z decyzją z dnia: 1 lipca 1981 r.), prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych, montaż konstrukcji metalowych, prace dekarские, cykliniarskie, a ponadto przyjęcie, że apelujący K. S. wykonywał prace techniczno-biurowe.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji, wnioskodawca wniósł o:

1. zmianę wyroku poprzez zmianę decyzji ZUS i ustalenie, że apelującemu K. S. przysługuje prawo do przejścia na wcześniejszą emeryturę, ponieważ spełnia wszystkie warunki uprawniające do przejścia na wcześniejszą emeryturę,
2. uchylenie wyroku w całości i przekazanie sporu do ponownego rozpoznania celem powołanie biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, którego opinia dostarczy wiadomości specjalnych, które pozwolą ustalić, czy nadzór wykonywany przez K. S. w okresach zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O., Zakładzie Produkcyjno-Handlowo-Usługowym Lasy Państwowe w O. oraz Kombinacie Budowlanym w O. w latach 1979-1992 może być kwalifikowane jako praca w szczególnych warunkach,
3. zasądzenie kosztów postępowania za obydwie instancje, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz właściwie zastosował przepisy prawa materialnego, tj. przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013r. poz.1440) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz wykładnię przepisów.

W niniejszej sprawie apelujący ubiega się o emeryturę w oparciu o podstawę prawną przewidzianą w art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszy Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 tej ustawy, jeżeli w dniu jej wejścia w życie (czyli 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy tj. 25 lat dla mężczyzn. Warunkiem uzyskania przez ubezpieczonego prawa do emerytury w oparciu o art. 32 ust. 1 powołanej ustawy w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykazanie, iż spełnia on następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiety i 60 lat dla mężczyzny i ma wymagany okres zatrudnienia w warunkach szczególnych, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W sprawie bezsporne jest, iż wnioskodawca ukończył 60 rok życia, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, a na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej posiadał ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Kwestią sporną w niniejszej sprawie było legitymowanie się przez K. S. wymaganym, co najmniej 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, co warunkowało przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przypomnieć należy, iż w zaskarżonej decyzji organ rentowy uznał K. S. za udowodniony na dzień 1.01.1999 r. okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach w łącznym wymiarze 6 lat i 4 miesiące. W świetle zarzutów apelacji spór dotyczył możliwości zaliczenia okresu zatrudnienia odwołującego w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O. w okresie od 01.11.1979r. do 30.04.1984r.; w Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O. w okresie od 01.05.1984r. do 30.06.1986r. i w (...)w O. od 01.07.1986r. do 31.08.1992r. do wymaganego 15- letniego stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd I instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe na okoliczność ustalenia charakteru pracy wnioskodawcy we wszystkich spornych okresach zatrudnienia, dopuszczając zgłoszone przez wnioskodawcę dowody z zeznań świadków. Sąd Okręgowy dokonał też analizy dokumentacji pracowniczej znajdującej się w aktach osobowych K. S.. Sąd Okręgowy w wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego ustalił wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, które znajdowały odzwierciedlenie w całokształcie materiału dowodowego.

Oceniając materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu I instancji, iż wskazane powyżej okresy zatrudnienia K. S. nie podlegały uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach jako prace, o których mowa w dziale XIV, poz. 24 wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia, tj. kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

W tym miejscu należy przywołać stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 września 2009 roku w sprawie o sygn. akt II UK 31/09 (lex numer 559949), zgodnie z którym jeśli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A w/w rozporządzenia kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy uzasadnia prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego, ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. W utrwalonym orzecznictwie zwraca się jednocześnie uwagę, że zachodzi potrzeba odróżnienia czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. Czym innym jest bowiem wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 roku w sprawie o sygn. akt II UK 48/11, lex numer 1108485, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 marca 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1093/12, lex numer 1314781, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w wyroku z dnia 22 sierpnia 2012 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 374/12 (lex numer 1217658). Jak wyjaśnił natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 grudnia 2013 roku w sprawie o sygn. akt I UK 184/13 (lex numer 1448473) „dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie” – aby mógł być uznany za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – musi odpowiadać łącznie następującym warunkom: 1) musi być dozorem inżynieryjno-technicznym, czyli dozorem specjalistycznym, a nie dozorem „jakimkolwiek” (nie może być „zwykłym” dozorem wykonywanym w ramach pracowniczego podporządkowania kierownictwu pracodawcy); 2) musi być sprawowany „na oddziałach i wydziałach”, czyli powinien być wykonywany bezpośrednio w określonym, skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym istnieje narażenie na czynniki o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub powodujące znaczny stopień uciążliwości pracy albo wymagające wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia; 3) powinien dotyczyć prac zgodnych z wykazami prac w szczególnych warunkach (zawartymi w załącznikach do rozporządzenia

z dnia 7 lutego 1983 roku) i wykonywanych bezpośrednio przez osoby, nad którymi sprawowany jest nadzór; 4) musi być wykonywany stale przez osobę nadzorującą, czyli nie może mieć charakteru okazjonalnego (peryferyjnego); 5) powinien być sprawowany w pełnym wymiarze czasu pracy, jaki obowiązuje osobę nadzorującą na zajmowanym przez nią stanowisku. Sąd Apelacyjny w składzie orzekającym w niniejszym postępowaniu powyższe poglądy w pełni podziela.

Odnosząc się do pierwszego spornego okresu pracy od 1.11.1979 r. do 30.04.1984 r. w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym to ze świadectwa pracy z dnia 30.04.1984 r. wystawionego przez ww. zakład pracy wynika, że w tym okresie odwołujący zatrudniony był na stanowisku majstra budowy (k. 26 akt ZUS). Ponadto podczas tego zatrudnienia w okresie od 8.07. 1982 r. do 28.06.1983 r. wnioskodawca pracował na budowie eksportowej w Libii w zawodzie tynkarza. Świadectwo pracy w szczególnych warunkach wystawione przez (...) Przedsiębiorstwo Budowlane S.A. w O. wskazuje natomiast, iż K. S. pracował w okresie od 1.11.1979r. do 24.05.1982r. oraz od 16.08.1983r. do 30.04.1984r. (z wyłączeniem urlopów bezpłatnych) na stanowiskach majstra budowy i kierownika obiektu wymienionych w wykazie A część III poz. 1 i 4 stanowiące załącznik do zarządzenia resortowego uprawniające do wzrostu emerytury (k. 27 akt ZUS). Z kolejnego świadectwa pracy w warunkach szczególnych wystawionego w dniu 21.03.2013 r. przez (...) Przedsiębiorstwo Budowlane S.A. w O. wynika, że odwołujący w spornych okresach stale i w pełnym wymiarze czasu sprawował nadzór nad pracami wymienionymi w Wykazie A Dział V poz. 1-9 jako pracę wymienioną w Wykazie A Dział XIV poz. 24. (k. 60 akt ZUS).

Organ rentowy zakwestionował powyższe dokumenty, mając na względzie, iż może weryfikować prawidłowość wystawiania świadectwa pracy w szczególnych warunkach. Zważyć należy, że świadectwo pracy w warunkach szczególnych stanowi jedynie dokument prywatny. Jak wiadomo dokument prywatny w przeciwieństwie do dokumentu urzędowego nie korzysta z domniemań prawdziwości treści i pochodzenia (art. 244 §1 k.p.c.). W świetle art. 245 k.p.c. dokument prywatny stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno, co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i co do prawidłowości wskazanej podstawy prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2004r., III UK 31/04, OSNP z 2005/1/13 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 24 września 2008r., III AUa 795/08, OSAB 2008/4/60). Mniejsza moc dokumentu prywatnego w stosunku do dokumentu urzędowego skutkuje też innym rozkładem ciężaru dowodu w razie zaprzeczenia prawdziwości tych dokumentów. W przypadku zaprzeczenia prawdziwości dokumentu urzędowego ciężar dowodu, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą obciąża tę stronę procesu cywilnego, która zaprzecza jego prawdziwości (art. 252 k.p.c.). W przypadku natomiast zaprzeczenia prawdziwości dokumentu prywatnego pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca obowiązek udowodnienia jego prawdziwości spoczywa na stronie, która z tego dokumentu chce skorzystać (art. 253 zd. II k.p.c.). W kontekście niniejszej sprawy oznacza to, iż skoro organ rentowy zaprzeczył prawdziwości przedmiotowego świadectwa pracy w szczególnych warunkach w zakresie pracy charakteru takiej pracy w spornym okresie to na wnioskodawcy spoczął obowiązek wykazania tego faktu innymi dowodami. Odwołujący temu zadaniu nie sprostał. W przedmiotowej sprawie, przeprowadzone postępowanie dowodowe w postaci dokumentów z akt osobowych, wyjaśnień odwołującego i zeznań świadka doprowadziło bowiem do ustalenia, że sporny okres pracy wskazany w świadectwach wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wbrew ich treści, nie podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Z wyjaśnień odwołującego wynika bowiem, iż w tym okresie pracował na budowach pawilonów dla spółdzielni, przedszkoli i szpitala (...). Potwierdził, iż były to duże budowle, na których pracowali kierownicy budów, ich zastępcy i majstrowie. (k. 80 v). Zeznający w sprawie świadek W. O. (k. 93 v – 94) pracujący w tym okresie na stanowisku kierownika zespołu budów wskazał, że odwołujący rozpoczął prace jako majster budowy, a później był kierownikiem budowy. Świadek wyjaśnił, iż majster budowy nadzorował brygady i roboty. Ponadto z wyjaśnień świadka wynikało, że wnioskodawca robił zbrojenia w drewnianych szalunkach, po tym był montaż ścian, wind towarowych. Był również brygadziście, który nadzorował pracą poszczególnych brygad zbrojarzy, cieśli, spawaczy. Z angaży znajdujących się w aktach osobowych (k. 20) wynika, że odwołującemu powierzono stanowisko majstra, a następnie kierownika obiektu w (...). Natomiast w dniu 16.08.1983 r. po powrocie z prac eksportowych zatrudniono wnioskodawcę na stanowisko majstra budowy w (...). Z zakresu czynności kierownika obiektu znajdującego się w aktach wynikał szereg czynności i obowiązków, które

spoczywały na odwołującym. Zostały one w sposób literalny wymienione przez Sąd Okręgowy. Ponadto jak słusznie zauważył Sąd I instancji objekty te były budowane od początku, wobec czego na terenie budowy były wykonywane wszystkie prace, począwszy od obmiarów geodezyjnych, niwelacji terenu, wykopów, zakładania urządzeń wodno-kanalizacyjnych po roboty betoniarskie, montażowe, roboty murarskie, tynkarskie, karskie, ciesielskie, posadzkarskie, malarskie i montażowe wewnątrz obiektów i budowach pracował sprzęt ciężki. Jak wynika z zeznań świadka W. O. na takich budowach pracowali spawacze, zbrojarze, cieśle, hydraulicy, elektrycy, murarze, dekarze. Niewątpliwie w zakładzie tym jak podnosi apelujący, część czynności wykonywanych przez pracowników było pracami w szczególnych warunkach, o których mowa w dziale V poz. 1-9, wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia. Nie sposób jednak nie przypomnieć istotnej okoliczności, że zgodnie z zakresem obowiązków kierownikowi obiektu podlegali wszyscy pracownicy fizyczni i umysłowi zatrudnieni na budowie. Stąd w trakcie zatrudnienia odwołujący nadzorował zarówno pracę pracowników świadczących ją w warunkach szczególnych, jak i pracę pracowników. Ponadto nie ulega wątpliwości, że nałożony na wnioskodawcę zakres obowiązków wymagał od niego dużego nakładu pracy, gdyż zostało mu powierzony należyte sprawowanie kontroli i nadzoru nad wszystkimi czynnościami jakie występują na budowie. W konsekwencji właściwe wykonywanie nałożonych nań obowiązków zajmowało wiele czasu, co uniemożliwiało stałe i w pełnym wymiarze sprawowanie bezpośredniego dozoru inżyniersko – technicznego na wydziałach i oddziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace w warunkach szczególnych. Nie sposób jest również pominąć istotnej okoliczności, że na przedmiotowych budowach zatrudnieni byli brygadziści odpowiadający i nadzorujący bezpośrednio prace poszczególnych brygad pracowników np. zbrojarzy, cieśli, spawaczy.

Na marginesie wskazać należy, że wprawdzie z dołączonej do apelacji decyzji z dnia 1 lipca 1981 r. o stwierdzeniu przygotowania zawodowego do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (k. 115) wynika, że K. S. posiadał przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania samodzielnej funkcji kierownika budowy i robót to jednak powyższa okoliczność nie miała istotnego wpływu na dokonaną przez Sąd I instancji ocenę charakteru pracy wykonywanej przez odwołującego w spornym okresie.

Kolejny sporny okres dotyczył zatrudnienia wnioskodawcy w od 2 maja 1984 r. do 30 czerwca 1986 r. w Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O.. Z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy, w szczególności angażu (k. 5, 6,7 akt osobowych), umowy o pracę z dnia 2 maja 1984 r. (k. 1 akt osobowych), świadectwa pracy z dnia 30 czerwca 1986 r. (k. 4 akt osobowych) wynikało, iż w powyższym zakładzie pracy był zatrudniony na stanowisku majstra budowy i kierownika budowy. Do powyższego okresu zatrudnienia wnioskodawcy zostały wystawione przez Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy Lasów Państwowych w O. dwa świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Z pierwszego świadectwa pracy w warunkach szczególnych z dnia 20.08.2001 r. wynika, że odwołujący zatrudniony od 01.05.1984r. do 31.07.1984r. jako majster budowy, a od 01.08.1984r. do 30.06.1986r. jako kierownik budowy wykonywał prace wymienione w dziale XIV wykazu A, punkt 24. Natomiast w świadectwie pracy w szczególnych warunkach wystawionym w dniu 22.03.2013r. wskazano, że wnioskodawca jako majster budowy i kierownik budowy wykonywał stale w pełnym wymiarze czasu pracy nadzór (Wykaz A dział XIV poz. 24) nad pracami wymienionymi w wykazie A Dział V pkt 1,2,3,4,5,6,8 (k. 62 akt ZUS). Prawidłowość wystawienia powyższych dokumentów również została zakwestionowana przez organ rentowy i wymagała przeprowadzenia postępowania przez Sąd Okręgowy. Jak wynika z wyjaśnień odwołującego w tym okresie pracował jako kierownik budowy budynków mieszkalnych w Ł., z tym, że przez 3 pierwsze miesiące pracy był majstrem tej budowy. Natomiast świadek P. P. (2) wskazał, że kiedy był dyrektorem technicznym w Lasach Państwowych przyjął do pracy wnioskodawcę na stanowisko majstra budowy przez 3 miesiące, a później na kierownika budowy domków jednorodzinnych w Ł.. Świadek wyjaśnił, że wnioskodawca organizował sam ludzi, sprzęt, materiały i zajmował się wszystkimi robotami. W okresie gdy wnioskodawca był majstrem nie było kierownika budowy. Na budowie pracowali cieśle, murarze, stolarze, cały przegląd zawodów budowlanych, byli również brygadziści (k. 81v).

W ocenie Sądu II instancji, Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił również charakter pracy K. S. na stanowisku majstra budowy, a następnie kierownika budowy w Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O. uznając, że okres ten nie podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Przeprowadzone przez Sąd I instancji postępowanie dowodowe pozwoliło na jednoznaczne wyprowadzenie wniosku, że do obowiązków wnioskodawcy na

powyższych stanowiskach należało szeroki zakres obowiązków. Analiza znajdującego się w aktach osobowych zakresu czynności i obowiązków na stanowisku kierownika zespołu budowy (k. 24 akta osobowe), wykazała, że znaczna ich część nie była świadczona w warunkach szczególnych, a dotyczyła czynności administracyjnych, biurowych i organizacyjnych, nie związanych z bezpośrednim dozorem inżynieryjno – technicznym. Do jego obowiązków należało między innymi organizacja i kierowanie pracą na placu budowy, utrzymanie obiektów i urządzeń zaplecza w należyłym stanie technicznym, zapewnienie porządku, dyscypliny pracy zgodnie z przepisami i warunkami BHP i p.poż., opracowanie planów operatywnych robót, tworzenie dokumentacji produkcyjnej budowy, prowadzenie ewidencji czasu pracy, tworzenie źródłowej dokumentacji płacowej, rozdzielanie zadań i środków do ich wykonania wśród podporządkowanej załogi, zapewnienie ciągłości robót budowlanych, pośredniczenie w załatwianiu spraw załogi w biurze przedsiębiorstwa, zapewnienie warunków socjalnych załodze na budowie, wnioskowanie w sprawach zatrudnienia, zwalniania, nagradzania i karania podległych pracowników, zgłaszanie gotowych obiektów do odbioru, zapewnienie terminowych usunięć wad i niedoróbek, udział w komisjach, naradach i konsultacjach, prowadzenie dziennika budowy, prowadzenie listy obecności, właściwe wykorzystywanie otrzymanych środków transportowo – sprzętowych, udzielanie kierownictwu przedsiębiorstwa informacji rzetelnych informacji o budowach. Mając powyższe zakres obowiązków stwierdzić należy, iż wnioskodawca nie sprawował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy bezpośredniego nadzoru na pracownikami wykonującymi pracę w szczególnych warunkach. Zdaniem Sądu Apelacyjnego praca odwołującego koncentrowała się na nad ogólną organizacją i koordynacją prac budowlanych. Ponadto prace wykonywane w warunkach szczególnych na budowach nadzorowanych przez wnioskodawcę nie miały charakteru dominującego. Należy również mieć na uwadze, że również w tym przypadku zatrudnieni byli brygadziści, podlegli służbowo odwołującemu i to do ich obowiązków należało sprawowanie bezpośredniego dozoru nad pracownikami, w tym pracownikami wykonującymi prace w warunkach szczególnych.

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny uznał, iż wnioskodawca zatrudniony na stanowisku majstra budowy, a następnie kierownika nie sprawował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno - technicznego o jakim mowa w wykazie A dziale XIV pod poz. 24 stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji doszedł również do prawidłowego wniosku, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na dokonanie ustalenia, aby wnioskodawca w kolejnym spornym okresie zatrudnienia tj. w Kombinacie Budowlanym w O. wykonywał pracę w warunkach szczególnych w sposób odpowiadający wymogom z §2 ust. 1 w/w rozporządzenia. Bezsprornie, K. S. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy od 01.07.1986r. do 31.08.1992r. w (...)w O. jako specjalista do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej, kierownik Zespołu Budów, specjalista w Zespole (...), majster budowy, specjalista w Zespole (...) do spraw (...) Przygotowania Umów i Rozliczeń, majster budowy. Powyższe okoliczności wynikają z treści świadectwa pracy wystawionego przez ww. zakład pracy z dnia 1.09.1992 r. oraz z angaży znajdujących się w aktach osobowych (k. 56). W realiach niniejszej sprawy kwestionowany okres zatrudnienia dokumentowało świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych wystawione przez (...) Budowlaną Sp. z o.o. w O. (następcę prawnego Kombinatów Budowlanych w O.) z dnia 22.08.2000 r. (k. 63 akt ZUS). Z jego treści wynika natomiast, że w okresie 01.07.1986r. do 31.08.1992r. odwołujący zatrudniony na stanowisku majster budowy, kierownik budowy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku pracy bezpośrednio przy stanowiskach robotniczych wykonywał prace zakwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A dział XIV poz. 24 – kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług, oraz dozór inżynieryjno – techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A dział V poz 1-9 w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wobec nieścisłości wynikających z powyżej przedstawionych świadectw pracy należało zbadać na podstawie innych dowodów, czy wnioskodawca w spornym okresie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych na stanowisku związanym z nadzorem, o którym mowa w wykazie A działu XIV poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia.

Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, początkowo skarżący został zatrudniony w D. Wykonawstwa i Koordynacji Produkcji (PP) na stanowisku specjalisty do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej („z zaliczeniem ciągłości od

01.07.1986r"). Z dniem 15 kwietnia 1987r. przeniesiono wnioskodawcę na stanowisko kierownika Zespołu Budów ZB-3. Z kolei od dnia 1 stycznia 1991r. wnioskodawca objął obowiązki specjalisty Zespołu (...) i z tego stanowiska został przeniesiony od 12.12.1991r. do Zespołu (...) -2. Następnie od 01.08 1992r. odwołujący był specjalistą w Zespole (...) do spraw realizacji Przygotowania Umów i rozliczał podwykonawców i przez krótki okres był majstrem na budowie ZB-6.

Dokonując oceny charakteru pracy wnioskodawcy w spornym okresie w przedmiotowym zakładzie na stanowisku specjalista do spraw koordynacji produkcji wewnętrznej, kierownik Zespołu Budów, specjalista w Zespole (...), majster budowy, specjalista w Zespole (...) do spraw (...) Przygotowania Umów i Rozliczeń, majster budowy, Sąd Apelacyjny zważył, iż wykonywany przez ubezpieczonego nadzór inżynieryjno – techniczny nie miał charakteru bezpośredniego, a nadto nie był on wykonywany stale nad pracownikami zatrudnionymi w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Nawet uznając, że część pracowników nadzorowanych przez wnioskodawcę wykonywała prace szczególne wskazane w wykazie A dział V poz. 1-9 to w ocenie Sądu Apelacyjnego odwołujący nie wykazał, aby pełnił stale i pełnym wymiarze przez niego nadzór nad pracownikami świadczącymi jedynie prace w warunkach szczególnych, co jest niezbędną przesłanką uznania danego zatrudnienia za szczególne.

Z wyjaśnień K. S. wynikało, że w powyższym zakładzie pracy rozpoczął pracę jako specjalista, ale pełnił obowiązki majstra budowy. Przyznał, że wytwórnia elementów budowlanych miała kierownika, ale był tam przerzucany do pracy,. Mimo tego w większości czasu pracował na budowach w J.. Wnioskodawca podkreślił, iż na budowach w J. był zatrudniony kierownik budowy, majster, kierownik robót oraz kierownik zespołu budów oraz brygadziści. Wnioskodawca przy tym wyjaśnił, iż brygadziści podlegali majstrom, ci z kolei podlegali kierownikom budowy. Natomiast pracując jako kierownik budowy podlegał kierownikowi zespołu budów (k. 80 v). Świadek H. K. zeznał, że K. S. był kierownikiem budowy budynków mieszkalnych na P.. Świadek nie potrafił wskazać, czy wnioskodawca rozpoczął pracę w ww. zakładzie od pracy biurowej (k. 81). Odnosząc się do tego okresu pracy świadek P. P. (1) wskazał, że jako szef produkcji w dziale wykonawstwa i koordynacji produkcji zatrudnił wnioskodawcę na budowę, a nie na specjalistę. Przydzielił mu jednak angaż specjalisty w zespole koordynowania ze względu na wyższe wynagrodzenie. Świadek podkreślił, iż odwołujący pracował jako majster budowy, a miał tylko inny angaż kierownika zespołu budów. Świadek wyjaśnił, że wnioskodawca był na budowie do dyspozycji majstrów, po jednym na każdym budynku. Wnioskodawca miał też do dyspozycji brygadzystów (k. 82).

Wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie potwierdza zakres czynności wnioskodawcy znajdujący się w aktach osobowych obrazujący zakres czynności kierownika budów, gdzie w ramach tego zakresu wnioskodawcy przypisano szereg różnorodnych obowiązków. Jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji odwołujący był odpowiedzialny za całokształt zagadnień związanych z terminowym i jakościowym wykonywaniem zleconych mu zadań, za oszczędne i celowe gospodarowanie przydzielonymi mu środkami produkcji. Do bezpośrednich obowiązków wnioskodawcy jako kierownika budów należała m.in. organizacja i kierowanie pracą podległych pracowników, kontrola zgodności funkcjonowania jednostki w zakresie technicznym, ekonomiczno – finansowym i prawnym, nadzór nad wykonywanymi robotami w zakresie zasad wykonawstwa budowlanego oraz przestrzegania przepisów bhp i ppoż., określenie zasad działania podwykonawców, stały nadzór na terminowym i merytorycznie prawidłowym rozliczeniem środków produkcji, nadzór nad inwentaryzacją, odpowiedzialność za realizację robót w oparciu o odpowiednią i pełną dokumentację techniczną, nadzór nad prowadzeniem jakościowym odbioru wszystkich środków produkcji i podejmowanie czynności reklamacyjnych, przeprowadzania odbiorów międzyoperacyjnych, gospodarowanie środkami produkcji i przestrzeganiem zasad gospodarki materiałowej, koordynowanie i nadzorowanie prac podległych pracowników, ewidencja osobowa pracowników, nadzór nad ewidencją czasu pracy pracowników, odpowiedzialność dbałość o zaplecze socjalne pracowników (k. 56 akta osobowe).

Mając powyższe na uwadze, słusznie Sąd I instancji wskazał, że wnioskodawca w czasie pracy wykonywał zatem szeroko rozumiane czynności administracyjno-zarządzające, polegające na wykonywaniu w znacznej części pracy umysłowej i licznych czynności służbowych, związanych z odpowiedzialnością za prawidłową organizację i realizację robót budowlanych, właściwe wykorzystanie pobranych materiałów budowlanych oraz efektywne wykorzystanie załogi, a nie bezpośredni nadzór nad pracownikami wykonującymi pracę w szczególnych warunkach. Zgodzić się należy z Sądem I instancji, że analiza przedstawionego zakresu obowiązków i zadań nałożonych na wnioskodawcę

nie pozostawia wątpliwości, że spora część pracy odwołującego miała charakter administracyjny i była wykonywana w biurze budowy. Pracując na tym stanowisku, wnioskodawca również bezpośrednio nie nadzorował prac wykonywanych w warunkach szczególnych, a koncentrował się na ogólnej organizacji i realizacji robót budowlanych na poszczególnych budowach. Zauważyć należy, że zarówno z wyjaśnień odwołującego jak i zeznań świadków wynikało, że kierownikowi budów podlegali, kierownicy budowy, majstrowie budowy i brygadziści. Poza tym wnioskodawca nie sprawował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy bezpośredniego nadzoru nad pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach w czasie zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie na stanowisku specjalisty jak też majstra budowy.

Całokształt okoliczności sprawy i zgromadzonych dowodów, w tym w postaci zeznań świadków i wyjaśnień wnioskodawcy oraz dokumentacji osobowej nie wykazał, aby w spornym okresie zatrudnienia w Kombinacie Budowlanym w O. pracował on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych (wykaz A dział XIV poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia).

Reasumując, szczegółowa analiza poszczególnych spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy w przedsiębiorstwach: (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w O., Ośrodku (...) Lasów Państwowych w O. i w Kombinacie Budowlanym w O. doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, iż nie można zaliczyć ich do okresów pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Wnioski takie wynikają z materiału dowodowego w postaci dokumentów z akt osobowych wnioskodawcy, zeznań wnioskodawcy i świadków oraz opinii biegłego. Sąd pierwszej instancji poczynił w tym zakresie prawidłowe ustalenia i nie dopuścił się zarzucanych mu uchybień.

W szczególności za niezasadny należy uznać zarzut naruszenia art. art. 232 zd. 2 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p. poprzez zaniechanie dopuszczenia przez Sąd Okręgowy z urzędu dowodu opinii biegłego z zakresu BHP. Po pierwsze w ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest podstaw do stwierdzenia, że dowód z opinii biegłego z zakresu BHP miałby Sąd I instancji dopuścić z urzędu w sytuacji gdy wnioskodawca reprezentowany był przez profesjonalnego pełnomocnika. Po drugie zdaniem Sądu Apelacyjnego wyniki postępowania dowodowego nie czyniły koniecznym skorzystania z wiadomości specjalnych biegłego z zakresu BHP. Jak wynika z ugruntowanego orzecznictwa praca w warunkach szczególnych, to w istocie określona sytuacja faktyczna, natomiast o kwalifikacji prawnej decyduje sąd, a nie biegły (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2014 r., III UK 196/13, LEX nr 1540140). Do obowiązku Sądu rozstrzygającego kwestię wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - należy samodzielne ustalenie, jakie prace wykonywał wnioskodawca i czy prace te należy zaliczyć do prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a jedynie wyjątkowo - można skorzystać w tej kwestii z opinii biegłego. (wyrok z dnia 30 marca 2000 r. II UKN 446/99, Lex Polonica nr 352214, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 sierpnia 2010 roku, III AUa 487/2010, LexPolonica nr 2461834, Orzecznictwo Sądów Apelacji B. (...) str. 96). Należy podkreślić, iż materiał dowodowy zgromadzony w sprawie: zeznania świadków, wyjaśnienia odwołującego oraz akta osobowe wnioskodawcy stanowiły wystarczającą podstawę do prawidłowego określenia charakteru zatrudnienia wnioskodawcy i rzeczywiście wykonywanych przez niego czynności. Natomiast sama ocena zgromadzonych w sprawie dowodów pod kątem ustalenia czy wnioskodawca wykonywał prace w warunkach szczególnych należy do kompetencji Sądu, a nie biegłego specjalisty.

Z uwagi na powyższe nie można było doliczyć do stażu pracy K. S. w warunkach szczególnych spornych okresów pracy, przez co nie spełnił on przesłanki posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Stąd nie było podstaw do przyznania mu emerytury na mocy art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz na podstawie § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c.